

Turhan TOROS

Eskrim Milli Takımlar Spor Psikoloğu

turhantoros@yahoo.com

ORIGINAL ARTICLE

ANALYSIS THE DIFFERENTIATION BETWEEN PERCEIVED COACHING BEHAVIORS, GOAL ORIENTATION, TEAM COHESION, PERCEIVED MOTIVATIONAL CLIMATE VE COLLECTIVE EFFICACY AMONG THE YOUNG MALE BASKETBALL PLAYERS BEFORE AND AFTER THE TOURNAMENT

Abstract

This paper aims to analysis the diferentiation between the perceived coaching behaviors, the goal orientation, the team cohesion, the perceived motivational climate, collective efficacy among the young male basketball players before and after the tournament. In this research, the young male basketball players who played in the young male basketball teams in 2005-2006 league season and moreover, the ones who took parts in the teams participated into the Turkish National Championship were included. The only 12 teams (144 players) of the total 16 teams who participated into the Turkish National Championship were included. In collecting the data, Leadership for Sport Scale-LSS, Task and Ego Orientation in Sport Questionnaire-TEOSQ, Group Environment Questionnaire-GEQ, Perceived Motivational Climate in Sport Questionnaire- PMCSQ and Collective Efficacy Scale-CES were used. The data were calculated with The Analysis of the Descriptive Statistical Techniques, Repeated Measurements ANOVA Analysis. Results revealed significant differences for autocratic behavior [$F(1,143)=8,566;p<0,004;Eta-kare=,026$], positive feedback [$F(1,143)=7,288;p<0,008;Eta-kare=,025$], task orientation [$F(1,143)=9,533;p<0,002;Eta-kare=,027$], Integration-Task [$F(1,143)=26,892;p<0,000;Eta-kare=,046$] and Attraction to Social [$F(1,143)=12,717;p<0,000;Eta-kare=,035$] before the Turkish National Championship and after the Turkish National Championship.

Key Words: Perceived coaching behaviors, Goal orientation, Team cohesion, Perceived motivational climate ve Collective efficacy.

GENÇ ERKEK BASKETBOLCULARDA, TURNUVA ÖNCESİ VE TURNUVA SONRASI SPORCULARIN ALGILADIKLARI ANTRENÖRLÜK DAVRANIŞI, HEDEF YÖNELİMLERİ, TAKIM SARGINLIĞI, ALGILANAN MOTİVASYONEL İKLİM VE KOLEKTİF YETERLİK ARASINDAKİ FARKLILIĞIN ANALİZİ

Özet

Bu çalışma, genç erkek basketbolcularda, turnuva öncesi ve turnuva sonrası, sporcuların Algıladıkları antrenörlük davranışı, Hedef Yönelimleri, Takım sargınlığı, Algılanan motivasyonel iklim ve Kolektif yeterlik arasındaki farklılığı incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmaya 2005-2006 sezonunda, Genç Erkek Takımlarında oynayan, ayrıca Türkiye Şampiyonasına katılan toplam 16 takımdan, 12 takım (144 basketbolcu) katılmıştır. Verilerin toplanmasında Sporda Liderlik Ölçeği (Leadership for Sport Scale-LSS), Sporda Görev ve Ego Yönelimi Ölçeği (Task and Ego Orientation in Sport Questionnaire-TEOSQ), Grup Sargınlığı Ölçeği (Group Environment Questionnaire-GEQ), Sporda Algılanan Motivasyonel İklim Ölçeği (Perceived Motivational Climate in Sport Questionnaire-PMCSQ), Kolektif Yeterlik Ölçeği (Collective Efficacy Scale-CES) kullanılmıştır. Türkiye şampiyonası öncesi ve Türkiye şampiyonası sonrasında uygulanmıştır. Veriler Betimsel İstatistiksel Teknikleri ve Tek Faktör Üzerinde Tekrarlanmış Ölçümler İçin Varyans Analizi ile hesaplanmıştır. Tekrarlanmış Ölçümler İçin Varyans Analizi sonuçlarına göre, turnuva öncesi ve sonrası, otoriter davranış puanları açısından [$F(1,143)=8,566;p<0,004;Eta-kare=,026$], ödüllendirici davranış puanları açısından [$F(1,143)=7,288;p<0,008;Eta-kare=,025$], görev yönelimli hedefler puanları açısından [$F(1,143)=9,533;p<0,002;Eta-kare=,027$], görev bütünlüğü puanları açısından [$F(1,143)=26,892;p<0,000;Eta-kare=,046$] ve sosyal çekicilik puanları açısından [$F(1,143)=12,717;p<0,000;Eta-kare=,035$] anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Sonuç olarak turnuva öncesi ve turnuva sonrası antrenörlük davranışı, hedef yönelimleri, takım sargınlığı, motivasyonel iklim ve kolektif yeterlik arasında anlamlı bir farklılık vardır ve düzeyleri değişebilmektedir.

Anahtar kelimeler: Antrenörlük davranışı, Hedef yönelimleri, Takım sargınlığı, Motivasyonel iklim, Kolektif yeterlik

Giriş (Introduction)

Sporda grup dinamiklerini ortaya çıkarmak için yapılan çalışmalar grubun birçok yönü üzerine odaklanmıştır; grubun büyüklüğü, yapısı, liderlik, uyum, motivasyon, görev, sargınlık, yeterlik, vb. gibi. Bunlardan biri olarak görülen liderlik ise, insanları istenen bir amaca doğru yönelten, belirli bir topluluğu sevk ve idare etmek için gereken özellikler; belirlenen amaçlar için bireyler ve grubu etkileyen davranışsal süreç olarak tanımlanır (Barrow,1977). Liderlik ve antrenörlük alanında çalışmaların genel sonucu olarak “etkili antrenör” başarılı performans elde eden liderdir. Etkili antrenör, sporcuların birçok kişisel ve bireysel ihtiyacına cevap vermeye hazır olmalıdır. Etkili bir antrenör, sporcularının kişisel beklentilerine cevap vermeye hazırlıklı olan ve antrenörlük becerilerini geliştirerek takımın performansında fark yaratabileceğini ve kendi davranışlarının sporcuları üzerinde yaratacağı etkiyi bilebilen kişidir (Anshel, 2003).

Spor psikolojisinde yer alan pek çok başarı motivasyonu perspektifi temelde bilişsel yargılama, yetenek ve yeterlik algısı üzerinde durmaktadır. Nicholls ve Duda'nın yaklaşımı da bilişsel öğeler üzerinde temellenmektedir (Toros, 2005). Hedef yönelimi üzerine yapılan araştırmalar, iki bağımsız başarı fikrinin olduğunu göstermiştir. Bunlar görev yönelimli hedefler ve ego yönelimli hedeflerdir (Duda ve Nicholls, 1992). Görev ve ego olarak adlandıracağımız bu iki hedef yönelimi, bireylerin yetenek düzeyleri ile ilgilidir (Toros ve Yetim, 2000). Görev yönelimli hedeflere sahip olan bireyin, beceri gelişimi, yeni beceri öğrenme, görevde ustalığı gösterme ve sıkı çalışma üzerinde odaklaştığı belirtilmektedir (Toros, 2001). Ego yönelimli hedeflerde ise, bireyin, kendini kanıtlamaya çaba gösterdiği belirtilmektedir. Ego yönelimli hedeflerde birey için bireysel başarının kaynağı, bir yarışmada daha az çaba ile rakibini yenme olarak adlandırılmıştır (Toros, 2002). Kazanmak en iyi yapmak olarak algılandığı için, ego yönelimli hedeflerde başkalarına göre üstün olmak “en iyi” olmaktır (Bray, Balaguer ve Duda; 2004).

Takım sporlarında başarı elde edebilmek için gerekli olan pek çok faktör vardır. Bu faktörlerden bazıları takımların göstermiş oldukları birliktelik, takımdaşlık duygusu ve birbirine bağlılıktır. Takımların bu birlikteliğine sosyal psikoloji de takım sargınlığı adı verilmektedir. Kabaca bir sosyal grubu, bir arada tutan güç olarak bilinen sargınlık (cohesion), spor ortamına girdiğinde birçok tanımla anlatılmıştır. Carron, Widmeyer ve Brawley'in (1998) yaptığı tanım, takım sargınlığının iki temel boyutu (görev sargınlığı ve sosyal sargınlık) olduğunu göstermektedir.

Antrenör kesin olarak vereceği görevleri ve sorumluluğu aynı zamanda ödülleri hissettirerek sporcuyla motive eder. Antrenörlerin, ödüller ve beklentiler yoluyla, belirli bir hedef yönelimini spor ortamında egemen kılmaları motivasyonel iklim olarak tanımlanmaktadır (Carpenter ve Yates; 1997). Motivasyonel iklim, ustalık yönelimli iklim ve performans yönelimli iklim olarak iki alt boyutta ele alınmaktadır. Ustalık iklimi, sosyal sorumluluğun artırılması, yaşam boyu becerilerin geliştirilmesi, uygulama yapma isteğinin yüksek olması ve direncin korunması özelliklerinden oluşur. Performans yönelimli iklim ise, takım arkadaşlarından veya rakiplerinden üstünlükten elde edilen, doyum duygusunu kolaylaştıran motivasyonel iklimdir (Sage ve Kavussanu, 2007).

Spor ortamlarında motivasyon ve performansın, kişinin istenen amaca ulaşmadaki yetenek veya yeterliği konusundaki algı ve inancı ile yakından ilgili olduğu söylenebilir. Kolektif yeterlik, bir grubun, üyeleri üzerine yüklenmiş beklentiler ve başarıyı paylaşma yeterliğidir (Zaccaro ve diğerleri, 1995). Yine Zaccaro ve diğerleri (1995) göre, bu iki dinamik bir spor takımının başarısı için son derece önemlidir. Çünkü bir takımın bir bütün olarak bir arada nasıl çalıştığını ve her bir grup üyesinin başarıya ne derece inandığını gösterir. Bu nedenle başarı temel bir motivasyonel unsur olarak tanımlanmak durumundadır.

Bu çalışmanın amacı; sporcuların, antrenörlerinin davranışlarının ve liderlik stillerinin, sporcuların hedef yönelimlerinin, takım sargınlığının, motivasyonel iklimin ve kolektif yeterliğin arasında nasıl bir farklılık olduğunu, Türkiye şampiyonası öncesi ve şampiyona sonrası incelemektir.

Yöntem (Method)

Araştırma Grubu (Sample)

Araştırmaya 2005-2006 sezonunda, Genç Erkek Takımlarında oynayan, ayrıca Türkiye Şampiyonasına katılan takımların kadrolarında yer alan erkek basketbolcular katılmıştır.

Türkiye Şampiyonasına katılan toplam 16 takımdan, 12 takım (144 basketbolcu) sporcusu araştırma grubunu oluşturmuştur.

Tablo 1. Turnuva Öncesi ve Turnuva Sonrası Yaş ve Spor Yapma Deneyimi Betimsel İstatistikleri

Yaş ve Deneyim	Sporcunun Yaşı		Spor Yapma Deneyimi	
	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss
Turnuva Öncesi (TÖ)	16,53	0,65	6,22	2,70
Turnuva Sonrası (TS)				

Veri Toplama Araçları (Instruments)

Verilerin toplanabilmesi için araştırma grubuna aşağıdaki araçlar kullanılmıştır.

- 1-) Sporda Liderlik Ölçeği (Leadership for Sport Scale-LSS),
- 2-) Sporda Görev ve Ego Yönelimi Ölçeği (Task and Ego Orientation in Sport Questionnaire-TEOSQ),
- 3-) Grup Sargınlığı Ölçeği (Group Environment Questionnaire-GEQ),
- 4-) Sporda Algılanan Motivasyonel İklim Ölçeği (Perceived Motivational Climate in Sport Questionnaire- PMCSQ),
- 5-) Kolektif Yeterlik Ölçeği (Collective Efficacy Scale-CES) verilmiştir.

Sporda Liderlik Ölçeği (Leadership for Sport Scale-LSS):

Ölçek, Chelladurai ve Saleh (1978; 1980) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türk sporcuları için uyarlanması Toros ve Tiryaki (2006) tarafından yapılmıştır.

Sporda Görev ve Ego Yönelimi Ölçeği (Task and Ego Orientation in Sport Questionnaire-TEOSQ):

Ölçek, Duda ve Nicholls (1992) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türk sporcuları için uyarlanması Toros, (2001, 2004) tarafından yapılmıştır.

Grup Sargınlığı Envanteri (The Group Environment Questionnaire-GEQ):

Ölçek, Carron, Widmeyer ve Brawley (1985) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türk sporcuları için uyarlanması Öcel (2002) tarafından yapılmıştır.

Sporda Algılanan Motivasyonel İklim Ölçeği (Perceived Motivational Climate in Sport Questionnaire- PMCSQ)

Ölçek, Walling, Duda ve Chi (1993) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türk sporcuları için uyarlanması Toros, (2001) tarafından yapılmıştır.

Kolektif Yeterlik Ölçeği (Collective Efficacy Scale):

Ölçek, Riggs ve diğerleri (1994) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türk sporcuları için uyarlanması Öcel (2002) tarafından yapılmıştır.

Verilerin Toplanması (Procedure)

Ölçekler batarya şekline araştırmacı tarafından her takımın sporcularına toplu şekilde Türkiye şampiyonası öncesi ve şampiyona sonrasında uygulanmıştır. Uygulama başlamadan önce araştırmacı tarafından sporculara ölçekler ve yapılacak olan araştırma hakkında açıklama yapılmış, ölçekler ve sorularla ilgili anlaşılamayan bir nokta olduğu takdirde soru sorabilecekleri sporculara bildirilmiştir. Ölçekler cevaplandırılırken, her hangi bir zaman sınırlamasına gidilmemiş, ölçeklerin sporcu soyunma odasında, antrenmandan önce doldurulması sağlanarak, sporculardan sorulara doğru ve samimi cevaplar vermeleri istenmiştir.

Verilerin Analizi (Data Analysis)

Araştırma verileri Betimsel İstatistiksel Teknikleri ve Tek Faktör Üzerinde Tekrarlanmış Ölçümler İçin Varyans Analizi kullanılarak veriler çözümlenmiştir. Araştırmanın hata payı .05 olarak kabul edilmiştir.

Bulgular (Results)

Bu bölümde turnuva öncesi ve turnuva sonrası elde edilen alt boyut puanlarına ait bulgular, betimsel istatistikler ve korelasyonlar tablolar halinde verilmiştir.

Betimsel İstatistikler

Algılanan Antrenörlük Davranışı alt boyut puanlarına ilişkin bulguların betimsel istatistikleri Tablo 2.' de verilmiştir.

Tablo 2. Turnuva Öncesi-Turnuva Sonrası Algılanan Antrenörlük Davranışı Alt Boyut Puanlarının Betimsel İstatistikleri

Algılanan Antrenörlük Davranışı	Eğitim ve Öğretim		Demokratik Davranış		Otoriter Davranış		Sosyal Destek		Ödüllendirici Davranış	
	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss
Turnuva Öncesi (TÖ)	3,40	1,43	2,60	1,60	3,78	1,50	2,87	1,64	3,21	1,16
Turnuva Sonrası (TS)	3,35	1,57	2,58	1,61	3,94	1,33	2,89	1,68	3,56	1,37

Hedef Yönelimleri alt boyut puanlarına ilişkin bulguların betimsel istatistikleri Tablo 3' de verilmiştir.

Tablo 3. Turnuva Öncesi-Turnuva Sonrası Hedef Yönelimleri Alt Boyut Puanlarının Betimsel İstatistikleri

Hedef Yönelimleri	Görev Yönelimli		Ego Yönelimli	
	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss
Turnuva Öncesi (TÖ)	3,56	1,37	2,57	1,56
Turnuva Sonrası (TS)	3,49	1,46	2,88	1,37

Takım Sarginlığı alt boyut puanlarına ilişkin bulguların betimsel istatistikleri Tablo 4’ de verilmiştir.

Tablo 4. Turnuva Öncesi-Turnuva Sonrası Takım Sarginlığı Alt Boyut Puanlarının Betimsel İstatistikleri

Takım Sarginlığı	Görev Bütünlüğü		Sosyal Bütünlük		Görev Çekiciliği		Sosyal Çekicilik	
	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss
Turnuva Öncesi (TÖ)	3,36	1,46	3,77	1,47	3,64	1,71	3,37	1,54
Turnuva Sonrası (TS)	3,86	1,23	3,60	1,54	3,92	1,35	3,66	1,48

Algılanan Motivasyonel İklim alt boyut puanlarına ilişkin bulguların betimsel istatistikleri Tablo 5’ de verilmiştir.

Tablo 5. Turnuva Öncesi-Turnuva Sonrası Algılanan Motivasyonel İklim Alt Boyut Puanlarının Betimsel İstatistikleri

Algılanan Motivasyonel İklim	Uсталık İklimi		Performans İklimi	
	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss
Turnuva Öncesi (TÖ)	4,19	1,43	2,83	1,56
Turnuva Sonrası (TS)	4,08	1,33	2,91	1,25

Kolektif Yeterlik puanlarına ilişkin bulguların betimsel istatistikleri Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Turnuva Öncesi-Turnuva Sonrası Kolektif Yeterlik Puanlarının Betimsel İstatistikleri

Kolektif Yeterlik	$\bar{X}$	Ss
Turnuva Öncesi (TÖ)	3,47	1,36
Turnuva Sonrası (TS)	3,41	1,38

Turnuva öncesi ve sonrası, genç erkek basketbolcularda, algılanan antrenörlük davranışı Tekrarlanmış Ölçümler İçin Varyans Analizi sonuçları Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Turnuva Öncesi ve Turnuva Sonrası, Genç Erkek Basketbolcularda, Algılanan Antrenörlük Davranışı Puanlarına Uygulanan Tek Faktör Üzerinde Tekrarlanmış Ölçümler İçin Varyans Analizi Sonuçları

Değişkenler	Zaman	n	$\bar{X}$	Ss	SD	F	p	Eta-kare	
Algılanan	Otoriter	TÖ	144	3,78	1,50	1	8,566	,004	,026
		TS		3,94	1,33	143			
Algılanan	Demokratik	TÖ	144	2,60	1,60	1	,051	,822	,001
		TS		2,58	1,61	143			
Antrenörlük Davranışı	Eğitim-Öğretim	TÖ	144	3,40	1,43	1	,379	,539	,003
		TS		3,35	1,57	143			
Algılanan	Sosyal Destek	TÖ	144	2,87	1,64	1	,012	,914	,001
		TS		2,89	1,68	143			
Algılanan	Ödüllendirici Davranış	TÖ	144	3,21	1,16	1	7,288	,008	,025
		TS		3,56	1,37	143			

Tablo 7’deki Tekrarlanmış Ölçümler İçin Varyans Analizi sonuçlarına göre, turnuva öncesi ve sonrası, otoriter davranış puanları açısından anlamlı bir fark olduğu görülmektedir [F (1,143)=8,566;p<0,004;Eta-kare=,026]. Elde edilen bu bulgu araştırma denencesini desteklemektedir.

Turnuva öncesi ve sonrası, ödüllendirici davranış puanları açısından anlamlı bir fark olduğu görülmektedir [F (1,143)=7,288;p<0,008;Eta-kare=,025]. Elde edilen bu bulgu araştırma denencesini desteklemektedir.

Turnuva öncesi ve sonrası, demokratik davranış puanları açısından anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir [F (1,143)=,051;p>0,822;Eta-kare=,001]. Elde edilen bu bulgu araştırma denencesini desteklememektedir.

Turnuva öncesi ve sonrası, eğitim-öğretim davranışı puanları açısından anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir [F (1,143)=,379;p>0,539;Eta-kare=,003]. Elde edilen bu bulgu araştırma denencesini desteklememektedir.

Turnuva öncesi ve sonrası, sosyal destek davranışı puanları açısından anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir [F (1,143)=,012;p>0,914;Eta-kare=,001]. Elde edilen bu bulgu araştırma denencesini desteklememektedir.

Turnuva öncesi ve sonrası, genç erkek basketbolcularda, hedef yönelimleri Tekrarlanmış Ölçümler İçin Varyans Analizi sonuçları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Turnuva Öncesi ve Sonrası, Genç Erkek Basketbolcularda, Hedef Yönelimleri Puanlarına Uygulanan Tek Faktör Üzerinde Tekrarlanmış Ölçümler İçin Varyans Analizi Sonuçları

Değişkenler		Zaman	n	$\bar{X}$	Ss	SD	F	p	Eta-kare
Hedef Yönelimleri	Görev Yönelimi	TÖ		3,56	1,37	1			
		TS	144	3,49	1,46	143	9,533	,002	,027
	Ego Yönelimi	TÖ		2,57	1,56	1			
		TS	144	2,88	1,37	143	2,451	,120	,007

Tablo 8’deki Tekrarlanmış Ölçümler İçin Varyans Analizi sonuçlarına göre, turnuva öncesi ve sonrası, görev yönelimli hedefler puanları açısından anlamlı bir fark olduğu görülmektedir [F (1,143)=9,533;p<0,002;Eta-kare=,027]. Elde edilen bu bulgu araştırma denencesini desteklemektedir.

Turnuva öncesi ve sonrası, ego yönelimli hedefler puanları açısından anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir [F (1,143)=2,451;p>0,120;Eta-kare=,007]. Elde edilen bu bulgu araştırma denencesini desteklememektedir.

Turnuva öncesi ve sonrası, genç erkek basketbolcularda, Takım sargınlığı Tekrarlanmış Ölçümler İçin Varyans Analizi sonuçları Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Turnuva Öncesi ve Sonrası, Genç Erkek Basketbolcularda, Takım Sargınlığı Puanlarına Uygulanan Tek Faktör Üzerinde Tekrarlanmış Ölçümler İçin Varyans Analizi Sonuçları

Değişkenler		Zaman	n	$\bar{X}$	Ss	SD	F	p	Eta-kare
Takım Sargınlığı	Görev Bütünlüğü	TÖ	144	3,36	1,46	1 143	26,892	,000	,046
		TS		3,86	1,23				
	Sosyal Bütünlük	TÖ	144	3,77	1,47	1 143	1,682	,197	,006
		TS		3,60	1,54				
	Görev Çekiciliği	TÖ	144	3,64	1,71	1 143	3,542	,062	,009
		TS		3,92	1,35				
	Sosyal Çekicilik	TÖ	144	3,37	1,54	1 143	12,717	,000	,035
		TS		3,66	1,48				

Tablo 9.'daki Tekrarlanmış Ölçümler İçin Varyans Analizi sonuçlarına göre, turnuva öncesi ve sonrası, görev bütünlüğü puanları açısından anlamlı bir fark olduğu görülmektedir [F (1,143)=26,892;p<0,000;Eta-kare=,046]. Elde edilen bu bulgu araştırma denencesini desteklemektedir.

Turnuva öncesi ve sonrası, sosyal çekicilik puanları açısından anlamlı bir fark olduğu görülmektedir [F (1,143)=12,717;p<0,000;Eta-kare=,035]. Elde edilen bu bulgu araştırma denencesini desteklemektedir.

Turnuva öncesi ve sonrası, sosyal bütünlük puanları açısından anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir [F (1,143)=1,682;p>0,197;Eta-kare=,006]. Elde edilen bu bulgu araştırma denencesini desteklememektedir.

Turnuva öncesi ve sonrası, görev çekiciliği puanları açısından anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir [F (1,143)=3,542;p>0,062;Eta-kare=,009]. Elde edilen bu bulgu araştırma denencesini desteklememektedir.

Turnuva öncesi ve sonrası, genç erkek basketbolcularda, algılanan motivasyonel iklim Tekrarlanmış Ölçümler İçin Varyans Analizi sonuçları Tablo 10.'da verilmiştir.

Tablo 10. Turnuva Öncesi ve Sonrası, Genç Erkek Basketbolcularda, Algılanan Motivasyonel İklim Puanlarına Uygulanan Tek Faktör Üzerinde Tekrarlanmış Ölçümler İçin Varyans Analizi Sonuçları

Değişkenler		Zaman	n	$\bar{X}$	Ss	SD	F	p	Eta-kare
Motivasyonel İklim	Uсталık İklimi	TÖ	144	4,19	1,43	1 143	1,024	,313	,005
		TS		4,08	1,33				
	Performans İklimi	TÖ	144	2,83	1,56	1 143	,488	,486	,003
		TS		2,91	1,25				

Tablo 10.'daki Tekrarlanmış Ölçümler İçin Varyans Analizi sonuçlarına göre, turnuva öncesi ve sonrası, ustalık iklimi puanları açısından anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir [F (1,143)=1,024;p>0,313;Eta-kare=,005]. Elde edilen bu bulgu araştırma denencesini desteklememektedir.

Turnuva öncesi ve sonrası, performans iklimi puanları açısından anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir [F (1,143)=,488;p>0,486;Eta-kare=,003]. Elde edilen bu bulgu araştırma denencesini desteklememektedir.

Turnuva öncesi ve sonrası, genç erkek basketbolcularda, kolektif yeterlik Tekrarlanmış Ölçümler İçin Varyans Analizi sonuçları Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11. Turnuva Öncesi ve Sonrası, Genç Erkek Basketbolcularda, Kolektif Yeterlik Puanlarına Uygulanan Tek Faktör Üzerinde Tekrarlanmış Ölçümler İçin Varyans Analizi Sonuçları

Değişkenler	Zaman	n	$\bar{X}$	Ss	SD	F	p	Eta-kare
Kolektif	TÖ	144	3,47	1,36	1 143	,140	,709	,002
Yeterlik	TS		3,41	1,38				

Tablo 11'deki Tekrarlanmış Ölçümler İçin Varyans Analizi sonuçlarına göre, turnuva öncesi ve sonrası, kolektif yeterlik puanları açısından anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir [F (1,143)=,140;p>0,709;Eta-kare=,002]. Elde edilen bu bulgu araştırma denencesini desteklememektedir.

Tartışma ve Sonuç (Discussion and Conclusion)

Bu çalışmanın amacı; sporcuların, antrenörlerinin davranışlarının ve liderlik stillerinin, sporcuların hedef yönelimlerinin, takım sargınlığının, motivasyonel iklimin ve kolektif yeterliğin arasında nasıl bir farklılık olduğunu, Türkiye şampiyonası öncesi ve şampiyona sonrası incelemektir.

Turnuva öncesi ve sonrası, otoriter davranış puanları açısından anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Ödüllendirici davranış puanları açısından anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Turnuva öncesi ve sonrası, demokratik davranış puanları açısından anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. Eğitim-öğretim davranışı puanları açısından anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. Sosyal destek davranışı puanları açısından anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. Turnuva öncesi ve sonrası, görev yönelimli hedefler puanları açısından anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Ego yönelimli hedefler puanları açısından anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. Turnuva öncesi ve sonrası, görev bütünlüğü puanları açısından anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Sosyal çekicilik puanları açısından anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Turnuva öncesi ve sonrası, sosyal bütünlük puanları açısından anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. Görev çekiciliği puanları açısından anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. Turnuva öncesi ve sonrası, ustalık iklimi puanları açısından anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. Performans iklimi puanları açısından anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. Turnuva öncesi ve sonrası, kolektif yeterlik puanları açısından anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.

Basketbol takımlarında antrenörlük davranışı ile ilgili ve Horn'un modelini desteklenmesi için daha fazla veri gerekmektedir. Çünkü o model liderlik faktörlerinin özellikle başantrenörün bir takımın sargınlığı üzerinde son derece belirgin bir etkiye sahip olduğunu öne sürmektedir.

Yukarıdaki sonuçlar, bir antrenörün takım iklimi üzerindeki etkisine dair kayda değer bilgiler sunmaktadır. Sonuçlara bakarak anlaşıldığı üzere antrenörlerin de yüksek sıklıkta demokratik davranış, eğitim-öğretim, ödüllendirici davranış, sosyal destek ve olumlu ve bilgilendirici geri bildirim kalıpları algılayan sporcuların turnuva sonunda takım sargınlık ve kolektif yeterlik algıları yükselmiştir. Motivasyonel iklim konusundaki literatüre bakıldığında, antrenörlük davranışlarının, beceri edinimi, pekiştirme ve hedefleri vurgulayan bir takım iklimi yaratmaya yönelik olduğu belirtilmektedir (Kavussanu, 2007). Bu boyutlar her takım üyesinin değerli katkıları olduğu ve antrenörlerin en çok çaba ile gelişimin üzerinde durduğu görüşünden kaynaklanan görev yönelimli bir iklimi öne çıkarmaktadır (Arıburun ve Aşçı, 2005). Her üyenin takımın hedeflerine önemli katkılar sağladığı düşüncesi, takım sargınlığı ve kolektif yeterliği artıracaktır (McArdle ve Duda, 2002).

Öte yandan antrenörlerinde yüksek oranda otokratik davranışlar ile sık sık ceza odaklı geri bildirim, pekiştireç vermeme ve hataları görmezden gelme eğilimi algılayan sporcuların sezon içerisindeki takım sargınlık ve kolektif yeterlik algıları farklılık göstermiştir. Bu davranışların takım sargınlığı üzerinde negatif etkisi olabileceği için bu antrenörlük davranışlarının düşmanca veya ego odaklı bir takım iklimi yaratabileceği akla gelmektedir. Böyle bir ortamda kişiler sadece kazanmaya ve antrenörden olumlu geri bildirim almaya odaklanmış olacaktır. Bu ortamda olumlu pekiştirme veya cesaret verme yaygın olamayacağından sporcuların kaygısı yaptıkları sporda daha iyi olmaktan hata yapma kaygısına doğru kayacaktır. Buna ek olarak durum, takım birliğini veya inancını teşvik etmeyecektir. İlgi odağı takımın kendisi değil her bir sporcunun hataları veya beceri yetersizliği olacaktır. Hatalar sıklıkla cezalandırıldığı için (sporcuyla takım arkadaşlarının karşısında küçük düşürebilir) sporcular bir grup olarak bir araya gelmeyebilir ve takım içi rekabet ortaya çıkabilir. Otokratik antrenör davranışı, ceza odaklı geri bildirim, pekiştireç

vermeme ve hataları görmezden gelme gibi davranışların takım sargınlığı ve kolektif yeterliğini artırmaması beklenir. Önemli olan ortak bir hedefe doğru grup olarak ilerlemek değildir (McArdle ve Duda, 2002).

Bu araştırmaların sonuçları aynı zamanda antrenörlük davranışlarının takım sargınlığı üzerindeki etkisini inceleyen Turman'ın sonuçları ile de tutarlıdır (2003). Bu araştırma hedef yönelimi, motivasyonel iklim ve kolektif yeterlik konusundaki açıklayıcı bilgi oluşturmaktadır. Carpenter ve Yates (1997) tarafından yapılan bir çalışma amatör ve yarı profesyonel futbol oyuncularının hedef yönelimlerini kıyaslamıştır. Bu çalışma amatör futbol oyuncularının yarı profesyonel futbol oyuncularına göre görev yöneliminde belirgin bir şekilde daha yüksek skor elde ettiğini göstermiştir. Yarı profesyonellerde daha yüksek olmasına rağmen ego yönelimindeki skorlar önemli derecede farklı değildir. White ve Zillner (1996) tarafından yapılan çalışmada hedef yönelimlerini incelemiştir. Bu çalışma lise sporcularının üniversitelerarası sporculardan belirgin bir şekilde daha fazla ego yönelimli olduğunu ve üniversite çağı rekreasyonel sporcularının görev yöneliminde en yüksek skor elde ettiğini bulmuştur. Sporunun hedef yönelimine katkıda bulunma ihtimali olan diğer bir faktör cinsiyettir. Basketbol yaz kampındaki katılımcıların hedef yönelimi incelemesinde Duda ve Horn (1993) hedef yöneliminde cinsiyetle ilişkili belirgin farklılıklar bulmuştur. Duda ve diğerleri, (1995) üniversitelilerde yaptığı çalışmada hedef yönelimini değerlendirmiştir ve görev yöneliminde erkeklerden belirgin bir şekilde daha yüksek puan elde eden bayanlarla görev yöneliminde belirgin bir farklılığı ortaya çıkarmışlardır. Ego yönelimiyle ilişkili belirgin farklılık bulunmamıştır.

Kolektif yeterlik grup düzeyinde ele alınan ve varolan bir kavram olmasına rağmen söz edilen iki değişken ve grup sargınlığı arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırma sayısı sınırlı olduğu için yeterlik ve sargınlık arasında bir ilişki olduğu yargısına varmak oldukça güç bir durum gibi görünmektedir. Elit düzeydeki takımlarda yer alan oyuncular takımın temel hedefinin kazanmak ve bunun sonucunda gelecek olan ödülün para olduğunu düşünebilirler ve sadece bu sebeple spor yapabilirler. Araştırmacılar herkesin birlikte katıldığı bir turnuvaya giden insanların daha çok dışsal ödüller sebebiyle buralarda yer aldıklarını iddia etmişlerdir (Kocaekşi, 2005). Bu bulgular yapılan araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir. Çünkü spor ortamında her zaman için bireylerin aynı hedef doğrultusunda hareket ettiği anlamına gelmez aslında hedef aynıdır "kazanmak". Ancak bu hedefe ulaşabilmek için takım içinde bir birlik duygusunun veya takıma ilişkin bir yeterlik duygusunun olması gerektiğinden bahsedilemez (Cervello ve diğerleri, 2007).

Toplulukçu bir norm olarak diğerlerinden üstün olma, ön plana çıkma, star olma yönünde pekiştirilen genç erkek basketbolcu, bunu bir kişilik eğilimi olarak göstermekten çok; usta olmanın genel gereği, diğer basketbolcularında aynı nitelikleri göstermiş olmasının doğal sonucu olarak sergilemektedir. Böylece sporcular üzerinde antrenörlerin, izleyicilerin, medyanın ve genel olarak toplulukçu eğilimlerin etkisi belirginleşmiş olmaktadır.

Sonuç olarak turnuva öncesi ve turnuva sonrası antrenörlük davranışı, hedef yönelimleri, takım sargınlığı, motivasyonel iklim ve kolektif yeterlik arasında ilişki vardır ve düzeyleri değişebilmektedir.

Gelecekte yapılacak çalışmalarda bireysel ve takım sporları olarak gruplar ikiye ayrılıp ortaya çıkacak sonuçlar ile cinsiyet farklılıklarına bakılabilir.

Yazar Notu: Bu makale Turhan TOROS'un bitirmiş olduğu doktora tez çalışmasının bir kısmıdır.

Kaynaklar (References)

1. Anshel, M.H. (2003). *Sport Psychology: From Theory to Practice (4th edition)*. San Francisco, CA: Benjamin Cummings.
2. Arıburun, B., Aşçı, F.H. (2005). "Amerikan futbolu oyuncularında hedef yönelimi ve algılanan güdüsel iklim". *Sporometre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, III (3), pp. 111-114.
3. Barrow, J. C. (1977). The variables of leadership: A review and conceptual framework. *Academy of Management Review*, 2, 231-251.
4. Bray, S., Balaguer, I., ve Duda, J.L. (2004). The relationship of task self-efficacy and role efficacy beliefs to role performance in Spanish youth soccer. *Journal of Sport Sciences*, 22 (5), 429-437.
5. Carpenter, P.J. ve Yates, B. (1997). "Relationship between achievement goals and the perceived purposes of soccer for semi-professional and amateur players". *J Sport Exerc Psychology*, 19, pp. 302- 311.
6. Carron, A.V., Widmeyer, W.N., L.R. Brawley (1985). "The Development of Instrument to Assess Cohesion in Sport Teams: The Group Environment Questionnaire". *Journal of Sport Psychology*, 7: 244-266 (1985).
7. Carron, A.V., Widmeyer W.N., L.R. Brawley (1998). *The Measurement of Cohesiveness in Sport Groups*. Advances in Sport and Exercise Psychology Measurement (213-226). Morgantown, WV: Fitness Information Technology.
8. Cervello, E., Santos-Rosa F.J., Garcia Calvo, T., Jimenez, R., ve Iglesias D. (2007). Young tennis players' competitive task involvement and performance: the role of goal orientations, contextual motivational climate, and coach-initiated motivational climate. *Journal of Applied Sport Psychology*, 19, 304-321.
9. Chelladurai, P. ve Saleh, S. (1978). Preferred leadership in sports. *Canadian Journal of Applied Sport Sciences*, 3, 85-92.
10. Chelladurai, P. ve Saleh, S. (1980). Dimensions of leadership behavior in sport: Development of a leadership scale. *Journal of Sport Psychology*, 2, 34-45.
11. Duda, J.L., ve Nicholls, J. (1992). Dimensions of achievement motivation in schoolwork and sport. *Journal of Educational Psychology*, 89, 290-299.
12. Duda, J.L., ve Horn, H.L. (1993). Interdependencies between the perceived and self-reported goal orientations of young athletes and their parents. *Pediatric Exercise Science*, 5, 234-241.
13. Duda, J.L., Chi, L., Newton, M.L., Walling, M.D. ve Catley, D. (1995). "Task and ego orientation and intrinsic motivation in sport". *Int J.Sport Psychology*, 26, pp. 40-63.
14. Kavussanu, M. (2007). The effects of goal orientations on global and physical self-esteem in physical education students. *The Hellenic Journal of Psychology*, 4, 111-132.
15. Kocaekşi, S. (2005). Başarılı ve Başarısız Hentbol Takımlarında Grup Sarginliği ve Etki Eden Değişkenler İle Başarı Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara.
16. McArdle, A., ve Duda, J.K. (2002). Implications of the motivational climate in youth sports. In F.L. Smoll & R.E. Smith (Eds.), *Children and Youth in Sport (2nd edition)* (pg. 409-434). Dubuque, IA: Kendall/Hunt Publishing Company.
17. Öcel, H. (2002). Takım Sporunu Yapan Oyuncuların Kollektif Yeterlik Öz-Yeterlik ve Sarginlik ile Başarı Algısı ve Beklentileri Arasındaki İlişkiler. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara.

18. Riggs, M.L., J. Warka., B.Babasa., R. Betancour., S. Hooker (1994). Development and Validation of Self-Efficacy and Outcome Expectancy Scales for Job-Related Applications. *Educational and Psychological Measurement*, 54, 793-802 (1994).
19. Sage, L., ve Kavussanu, M. (2007). The effects of goal involvement on moral behavior in an experimentally manipulated competitive setting. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 29, 190-207.
20. Toros, T. (2001). "Elit ve elit olmayan erkek basketbolcularda hedef yönelimi, güdüsel iklim ve hedeflerin özgünlük güçlük derecesi özelliklerinin yaşam doyumuna etkisi". *Yayınlanmamış yüksek lisans tezi*. Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
21. Toros, T. (2002). "Elit ve elit olmayan erkek basketbolcularda hedef yönelimi, güdüsel (motivasyonel) iklim ve yaşam doyumu". *H.Ü. Spor Bilimleri Dergisi*. 13(3), pp. 24-36.
22. Toros, T. (2004). "Sporda Görev ve Ego Yönelim Ölçeği- SGEYÖ'nin Türk sporcuları için güvenilirlik ve geçerlik çalışması". *H.Ü. Spor Bilimleri Dergisi*, 15, 3, pp. 155-166.
23. Toros, T. (2005). "Genç Basketbolcuların Oyunda Kalma Süreleri ile Hedef Perspektif Yaklaşımı, Yaşam Doyumu ve Algılanan Motivasyonel İklim Arasındaki İlişki". *H.Ü. Spor Bilimleri Dergisi*, 16, 2, pp. 50-63.
24. Toros, T. ve Tiryaki, Ş. (2006). "Sporda Liderlik Ölçeği'nin - Futbolcuların Antrenör Davranışlarını Algılaması Versiyonunun- Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması". *9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi*, 3-5 Kasım, Muğla, Türkiye.
25. Toros, T. ve Yetim, Ü. (2000). "Elit bayan basketbolcularda hedef yönelimi ve güdüsel (motivasyonel) iklimin yaşam doyumu ile ilişkisi". *Hacettepe Spor Bilimleri Kongresi*, 3-5 Kasım, Ankara.
26. Turman, P.D. (2003). Coaches and cohesion: The impact of coaching techniques on team cohesion in the small group setting. *Journal of Sport Behavior*, 26, 86-103.
27. Walling, M. D., Duda, J. L., ve Chi, L., (1993). The perceived motivational climate in sport questionnaire: construct and predicative validity. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 15, 172-183.
28. White, S. A. ve Zillner, S. R. (1996). "The relationship between goal orientation beliefs about the cause of sport success, and trait anxiety among high school intercollegiate, and recreational sport participants". *The Sport Psychologist*, 10, pp. 58-72.
29. Zaccaro, S., Blair, V., Peterson, C., ve Zazanis, M. (1995). Collective efficacy. In J. Maddux (Ed.), *Self-efficacy, adaptation, and adjustment* (pg. 305-328). New York: Plenum.